

KOPAONIČKA ŠKOLA
PRIRODNOG PRAVA
SLOBODAN PEROVIĆ

Universitas Iuris
Naturalis Copaonici

MEĐUNARODNA NAUČNA
KONFERENCIJA

MEĐUNARODNI PRAVNI ODNOSI I PRAVDA

Zbornik radova 36. Susreta
Kopaoničke škole prirodnog prava
Slobodan Perović

Beograd, 2023. | Tom II

TAMARA ĐURĐIĆ MILOŠEVIĆ

OSVRT NA UGOVOR O NASLEĐIVANJU U SAVREMENIM PRAVIMA

Ugovor o nasleđivanju predstavlja tipičan naslednopravni ugovor kojim ugovorni ostavilac raspolaže zaostavštinom, u korist saugovarača ili nekog trećeg lica. U pitanju je pravni posao zabranjen u našem pozitivnom pravu, dok je u nekim savremenim pravima on najjači osnov nasleđivanja. Otuda proizlazi i značaj ovog instituta koji se mora posmatrati kroz prizmu komparativnih rešenja savremenih pravnih sistema u kojima je dopušten, kao i predloga rešenja u Nacrtu Građanskog zakonika RS, kojim se predviđa uvođenje jednog modaliteta ugovora o nasleđivanju. Interesovanje za ovaj institut u pravnim krugovima dodatno pobuđuje njegova specifična pravna priroda koju uslovljava činjenica da je reč ugovornom raspolaganju imovinom za slučaj smrti. Otuda, sa jedne strane, on odstupa od osnovnih načela testamentarnog prava (kao što je npr. načelo opozivosti), čime se, po mišljenju pojedinih teoretičara ugrožava i ograničava sloboda manifestovanja poslednje zaveštaočeve volje, dok se kao argument u prilog njegovog normiranja ističe da ovi ugovori doprinose razvoju sloboda ugovaranja, i samim tim širenju autonomije volje.

Ključne reči: privatnopravna autonomija, sloboda ugovaranja, ugovorno raspolaganje za slučaj smrti, naslednopravni ugovori, ugovor o nasleđivanju

U V O D

Osnovni pravni posao *mortis causa* koji je tradicionalno zastupljen u svim zakonodavstvima jeste testament. Kako je u pojedinim pravnim sistemima testament

---

Dr Tamara Đurđić Milošević, docent Pravnog fakulteta Univerziteta u Kragujevcu, e-mail: tdjurdjic@gmail.com.

i jedini instrument *mortis causa* raspolaganja, autonomija volje za slučaj smrti često se poistovećuje sa zaveštajnom slobodom. Nasuprot tome, u savremenim zakonodavstvima postoje i brojni drugi pravni instrumenti sa posrednim ili neposrednim naslednopravnim dejstvom (ugovor o nasleđivanju, ugovor o odricanju od budućeg nasledstva) nastali kao izraz tendencije širenja privatnopravne autonomije u građanskom pravu uopšte, pa samim tim i slobode uređivanja naslednopravnih posledica smrti. Reč je o naslednopravnim ugovorima koji se u pravnoj teoriji različito tumače s obzirom na to da ne postoji saglasnost u pogledu njihove sadržine i pravne prirode, što uslovljava i njihovu različitu sistematiku.¹

U teoriji je zastupljeno mišljenje da su pravi naslednopravni ugovori oni koji imaju neposredni uticaj na naslednopravni položaj naslednika od kojih pojedini mogu predstavljati samostalni osnov pozivanja na nasleđe, pored zakona i zaveštanja, kao što je ugovor o nasleđivanju.² Pored ugovora o nasleđivanju kao tipičnog predstavnika, u ostale naslednopravne ugovore svrstavaju se i ugovor o budućem nasledstvu ili legatu, ugovori o odricanju od nasledstva koje nije otvoreno i ugovor o sadržini zaveštanja, koji u većini pravnih sistema predstavlja nedopušten pravni posao.³

Naslednopravni ugovori su u srednjem veku bili široko rasprostranjeni, a u pojedinim zemljama prilično fleksibilno regulisani, kao što je slučaj sa Nemačkom odakle se smatra da vode poreklo. Po ugledu na nemačko pravo ovaj institut je normiran i u pravu Švajcarske i Austrije, da bi potom u 18. i 19. veku usledio trend njihove zabrane u pojedinim pravnim sistemima, pre svega u zemljama romanske pravne tradicije. Naime, Francuska se prva negativno izjasnila povodom uvođenja naslednopravnih ugovora u svoje pravo, te ih je zabranila, da bi sličan koncept sledile i ostale zemlje rimske porodice prava: Španija, Italija, Belgija, Holandija koje zabranjuju sve naslednopravne ugovore koji se odnose na buduće nasledstvo.⁴ Kao glavni razlog njihove zabrane navodi se to da oni nisu usklađeni sa osnovnim principima naslednopravnog sistema ovih država.

---

¹ Slavko Marković, *Nasledno pravo*, Beograd, 1981, 353; više o tome v. Nataša Stojanović, „Nasledno-pravni ugovori u budućoj kodifikaciji građanskog prava“, *Građanska kodifikacija – Civil Codification*, Pravni fakultet u Nišu, Niš, 2003.

² Oliver Antić, Zoran Balinovac, *Komentar Zakona o nasleđivanju*, Nomos, Beograd, 1996, 476.

³ Alexandra Braun, „Towards a Greater Autonomy for Testators and Heirs: Some Reflections on Recent Reforms in France, Belgium and Italy“, *Zeitschrift für europäisches Privatrecht*, No. 3, 2012, 462, fusnota 2. Pojedini teoretičari naslednopravne ugovore svrstava u ugovore o nasleđivanju u širem smislu S. Marković, op. cit., 353.

⁴ A. Braun, op. cit., 462.

Danas se može uočiti da zahtevi savremenog pravnog prometa nameću potrebu za širenjem privatnopravne autonomije za slučaj smrti što iziskuje reformisanje naslednog prava u pravcu iznalaženja fleksibilnijih instrumenata *mortis causa* raspolaganja, kao što je ugovor o nasleđivanju i njegovi modaliteti. Otuda su i u pravnim sistemima koji proklamuju zabranu ugovornog nasleđivanja predviđeni brojni izuzeci od proklamovane zabrane.

POJAM UGOVORA O NASLEĐIVANJU

Pojam ugovora o nasleđivanju u pravnoj teoriji je sporan. Neki teoretičari definišu ugovor o nasleđivanju kao dvostrani pravni posao kojim se ugovorne strane uzajamno postavljaju za naslednika, ili za naslednika određuju treće lice, ili samo jedna ugovorna strana imenuje svog saugovarača za naslednika.⁵ Slična definicija je sadržana u pravu Austrije, gde se ugovor o nasleđivanju definiše kao dvostrani pravni posao između supružnika za naslednika, ili se uzajamno imenuju za naslednike, ili pak imenuju treće lice za naslednika. Zakonom o nasleđivanju RS kojim je proklamovana zabrana ugovora o nasleđivanju ovaj ugovor je definisan kao „ugovor kojim neko svoju imovinu ili njen deo ostavlja u nasleđe svom saugovaraču ili nekom trećem“ (čl. 179 ZON-a).⁶ U čl. 2276 Nacrta Građanskog zakonika RS ugovor o nasleđivanju se definiše kao „ugovor kojim jedno lice ostavlja svoju zaostavštinu ili njen deo u nasleđe drugom saugovaraču, i ovaj ugovor je rezervisan samo za supružnike“.

Sve ove definicije imaju kao polazište pravnu prirodu ovog pravnog instituta, dakle, reč je ugovornom raspolaganju za slučaj smrti. Ovo svojstvo ugovora o nasleđivanju kao tipično proizlazi naročito iz definicije koja je zastupljena u nemačkom pravu koja svojom širinom obuhvata sve modalitete u kojima se ovaj ugovor ispoljava, odražavajući istovremeno i suštinu ovog pravnog posla. Tako se ugovor o nasleđivanju smatra ugovorom kojim se ostavilac vezuje ugovornim raspolaganjem za slučaj smrti.⁷

Zanimljivo je napomenuti da je prema Uredbi EU 650/2012 Evropskog parlamenta i Veća, ugovor o nasleđivanju definisan kao „sporazum, uključujući i sporazume u vidu zajedničkog testamenta, kojim se sa ili bez protivčinidbe, stvara,

---

⁵ Nataša Stojanović, *Nasledno pravo*, Niš, 2011, 354.

⁶ Zakon o nasleđivanju Republike Srbije, *Službeni glasnik RS*, br. 46/95, 101/03 – odluka USRS i 6/05;

⁷ Dieter Leipold, *Erbrecht-Grundzüge mit Fällen und Kontrollfragen*, Tübingen, 2002, 178; H. Brox, *Grundprinzipien-Erbrecht*, Carl Heymanns Verlag, Köln-Berlin-München, 2004, 90–91.

menja ili ukida pravo na budućoj zaostavštini, ili zaostavštini jedne ili više osoba uključenih u ovaj sporazum.“⁸ Na ovaj način koncept ugovora o nasljeđivanju postavljen je znatno širi nego u klasičnom pravu, jer se odnosi na buduću imovinu, i kao takav obuhvata i odricanje od budućeg nasleđa kao i odricanje od nužnog dela.⁹

OSNOVNA OBELEŽJA UGOVORA O NASLEĐIVANJU I NJEGOVA PRAVNA DEJSTVA

Pravna svojstva ugovora o nasljeđivanju

Pretpostavka punovažnog nastanka ugovora o nasljeđivanju je, kao i kod svakog ugovora, poslovna sposobnost ugovornih strana. Kao strogo formalan pravni posao, ugovor o nasljeđivanju se zaključuje u formi notarske isprave, uz istovremeno prisustvo obe strane i pri čemu moraju biti ispunjeni zakonom propisani uslovi za punovažnost notarskog testamenta.¹⁰ Stroga forma zaključivanja ugovora o nasljeđivanju predviđena je zbog njegovog pravnog značaja, jer se ugovorne strane vezuju svojom izjavom volje o imenovanju nasljednika (*mortis causa* raspolaganjima), te se upozoravajuća i zaštitna funkcija forme sama po sebi nameće. Zaštitna funkcija ostvaruje se i preko notara kao treće neutralne osobe koja bi trebalo da vodi podjednako računa o interesima obe ugovorne strane, upozoravajući ih na sve pravne posledice njihovih raspolaganja.¹¹

Ugovor o nasljeđivanju je kauzalni pravni posao i njegov osnov je raspolaganje imovinom za slučaj smrti. On može biti zaključen i kao dobročin i kao teretan pravni posao. Otuda će ugovor o nasljeđivanju biti komutativan, ukoliko je po prirodi dobročinog karaktera, odnosno aleatoran, ukoliko je zaključen kao teretni pravni posao. Svrstavanje ugovora o nasljeđivanju u neku od postojećih kategorija ugovora (dobročini ili teretni, jednostrano ili dvostranoobavezujući) težak je zadatak, upravo zbog toga što ugovor o nasljeđivanju nije po svojoj prirodi tipičan

---

⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/hr/LSU/?uri=CELEX%3A32012R0650>.

⁹ Rembert Suß, *Erbrecht in Europe*, Bonn, 2015, 143.

¹⁰ § 2231, 2232, 2276 (1) BGB. 4. Građanski zakonik Nemačke, „Bürgerliches Gesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002 (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738), das zuletzt durch Artikel 6 des Gesetzes vom 12. Juli 2018 (BGBl. I S. 1151) geändert worden ist“, <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/bgb/gesamt.pdf>.

¹¹ Meliha Powlakić, Darja Softić Kadenić, „Da li je potrebno uvesti nove forme *mortis causa* u nasljedno pravo u BiH?“, *Zbornik radova Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse*, br. 10, Mostar, 2012, 183–204.

(obligacionopravni) ugovor. U uporednopravnoj teoriji je čak i sporno njegovo poimanje kao teretnog pravnog posla. Naime, u švajcarskom pravu ukoliko kod ugovora o nasleđivanju postoji povezanost obaveza ugovarača, tako da ugovorni zaveštalac vrši ugovorno raspolaganja (za slučaj smrti), zato što ugovorni partner (saugovarač) vrši odgovarajuću protivčinidbu ili se obavezuje da će je izvršiti, reč je o tipičnom sinalagmatičnom ugovoru, koji poprima teretni karakter.¹² S druge strane, ugovor o nasleđivanju može imati karakter dobročinog pravnog posla kada vezanost ugovornog zaveštaoca ne podrazumeva protivčinidbu saugovarača. Izuzetak je pravo Francuske gde modaliteti ugovora o nasleđivanju imaju isključivo karakter dobroćinih pravnih poslova s obzirom na to da je reč o poklonu budućih stvari, a u pravu Mađarske isključivo teretnog karaktera, s obzirom na to da je bitan element ovog ugovora obaveza doživotnog izdržavanja.¹³

Pravna dejstva ugovora o nasleđivanju

S obzirom na to da je u pitanju ugovorno raspolaganje, ugovor o nasleđivanju ima vezujući karakter i kao takav je jednostrano neopoziv, što implicira ograničenja u pogledu daljih raspolaganja predmetnom imovinom za slučaj smrti. Naime, ugovorni ostavilac načelno nije u mogućnosti da imenuje drugo lice za naslednika na delu zaostavštine (ili celoj zaostavštini) kojom je ugovorni ostavilac raspolagao ugovorom o nasleđivanju, i na taj način sloboda *mortis causa* raspolaganja bila bi neopravdano sužena, bez obzira na formu kroz koju se manifestuje (zaveštanje, ugovor o nasleđivanju). S druge strane, sloboda imovinskog raspolaganja za života ostaje netaknuta, pa čak i ukoliko se ovakvim vidom raspolaganja ugrožava položaj ugovornog naslednika (§ 2286 nemačkog Građanskog zakonika). Ovakvim konceptom dolazi se u paradoksalnu situaciju, kada je reč o zaštiti imovinskih interesa budućih naslednika. Na jednoj strani, vezujući karakter ugovora o nasleđivanju doprinosi pravnoj sigurnosti i osigurava naslednopravnu poziciju ugovornog naslednika koja ne može biti ugrožena naknadnim *mortis causa* raspolaganjima, dok, istovremeno može biti ugrožena pravnim poslovima *inter vivos*.

S obzirom na pomenuta specifična svojstva ugovora o nasleđivanju od kojih su pojedina obligacione prirode, a neka naslednopravne, ovaj ugovor se može

---

¹² Peter Weimarr, „Die Verfügung von Todes wegen“, *Berner Kommentar, Kommentar zum schweizerischen Privatrecht, Band 3: Das Erbrecht, 1. Abteilung: Die Erben* (eds. Hermann, Hausheer H., Hans P. W., Meier-Hayoz A.), Bern, 2008, 69–70.

¹³ Zoltán Csehi, „The Law of Succession in Hungary“, *The Law of Succession: Testamentary Freedom - European Perspectives* (eds. Anderson M., Amayuelas A.), European Studies in Private Law, Groningen, Amsterdam, 2011, 186.

okvalifikovati kao hibridni institut sa pravnom prirodom *sui generis*.¹⁴ Pritom treba naglasiti, da njegov naslednopravni karakter ima prevagu nad obligacionopravnim, tim pre što su njegova naslednopravna dejstva primarna.¹⁵

MODALITETI UGOVORA O NASLEĐIVANJU U SAVREMENIM PRAVIMA

Savremeni pravni sistemi mogu se razvrstati na one koji dopuštaju ugovorno nasleđivanje, i one koji zabranjuju.¹⁶ U germanskim pravnim sistemima, ugovor o nasleđivanju zauzima značajno mesto kao instrument planiranja nasleđivanja, što je posledica duge pravne tradicije ovog instituta u nemačkom pravu, i činjenice da odatle vodi poreklo (čl. 2274–2300 nemačkog Građanskog zakonika).¹⁷ U nemačkim pravu najšire je postavljen krug lica između kojih se može zaključiti ugovor o nasleđivanju, s obzirom na to da nije rezervisan samo za supružnike, a sličan koncept preuzet je i u pravu Švajcarske.¹⁸ Široko postavljena sloboda ugovaranja ogleđa se i u činjenici da se ovaj ugovor može zaključiti u različitim modalitetima, između ostalog i kao teretan pravni posao gde ugovorni naslednik za korist koju stiče po osnovu ovog ugovora duguje neku protivčinidbu (npr. obavezu pružanja doživotnog izdržavanja).¹⁹

Ograničenja ugovorne slobode kod ove vrste ugovora najviše dolaze do izražaja u pravu Austrije, kako u pogledu kruga lica koja mogu zaključiti ugovor, tako i u pogledu obima imovine kojim se može ovim putem raspolagati. Ugovor se može zaključiti samo između supružnika i verenika, kao i između registrovanih partnera, pa se kao takav smatra ugovorom porodičnog prava, a ne naslednog prava. Takođe, prilikom raspolaganja imovinom, jedna četvrtina imovine mora ostati slobodna za raspolaganje, a ugovorna raspolaganja su jednostrano neopoziva.²⁰

U mađarskom pravu ugovor o nasleđivanju može biti zaključen kao modalitet ugovora o doživotnom izdržavanju (par. 655(1) Zakona iz 1959. koji se odnosi

---

¹⁴ D. Leipold, op. cit., 178.

¹⁵ Wolfgang Burandt, Dieter Rojahn, *Erbrecht*, München, 2011, 698.

¹⁶ Tamara Đurđić-Milošević, „Ograničenja slobode testiranja“, doktorska disertacija odbranjena na Pravnom fakultetu Univerziteta u Kragujevcu, Kragujevac, 2018, 346.

¹⁷ V. i čl. 494 Građanskog zakonika Švedske; čl. 527 Građanskog zakonika Turske.

¹⁸ T. Đurđić-Milošević, op. cit., 375.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ V. §602, 1249 i 1253 austrijskog Građanskog zakonika, Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch – Fassung von 2018, <https://www.jusline.at/gesetz/abgb>, 12. 9. 2023.

na Građanski zakonik). Otuda je interesantna njegova pravna priroda, jer u domenu doživotnog izdržavanja on proizvodi *inter vivos* pravno dejstvo, a u domenu ugovornog imenovanja naslednika, predstavlja *mortis casusa* pravni posao.²¹

Pravni sistemi romanske pravne tradicije, koji su prihvatili rimsko pravno nasleđe ugovore o nasleđivanju smatraju zabranjenim, i izričito propisuju njihovu nepunovažnost (Italija: čl. 458 *Codice Civile*;²² čl. 1130 (2) francuskog²³ i belgijskog Građanskog zakonika.²⁴ Ipak, u pomenutim pravnim sistemima predviđeni su brojni izuzeci od proklamovane zabrane o raspolaganju budućim nasledstvom kroz uvođenje različitih modaliteta ugovornog nasleđivanja, koji su nastali kao odgovor na potrebe prakse savremenog društva. U tom smislu je ugovorno raspolaganje imovinom za slučaj smrti moguće u formi bračnog ugovora, koji se zaključuje između supružnika (u pravu Francuske, Holandije, Luksemburga Portugala, Belgije).²⁵

Ono što je zanimljivo napomenuti jeste da supružnici slično raspolaganje mogu učiniti putem *donatio mortis causa*, koji predstavlja opoziv pravni posao (v. čl. 1081 i 1091 francuskog i belgijskog Građanskog zakonika)²⁶. Iako se ovi ugovori u formalnom smislu smatraju pravnim poslovima za života (*donation de biens à venir*), u pogledu pravnih dejstava ovi ugovori mogu se porediti sa ugovorom o nasleđivanju, pa se u francuskoj pravnoj doktrini kvalifikuju kao *institution contractuelle*. Osnovni svrha normiranja ovih vidova ugovornog raspolaganja jeste uređenje bračnoimovinskog režima supružnika za slučaj smrti.

Slično pomenutim rešenjima su i rešenja Građanskog zakonika Portugalije i Španije, s tim da se ovakvo raspolaganje može učiniti u formi bračnog ugovora, pre venčanja (čl. 1700 Građanskog zakonika Portugalije; čl. 1341 (2) Građanskog zakonika Španije). U pravu Italije poklon za slučaj smrti je dopušten u ograničenom obimu.

Ista situacija je sa zemljama bivše SFRJ. Naime, Ugovor o nasleđivanju nije dopušten u zemljama u okruženju. Hrvatski zakonodavac izričito zabranjuje

---

²¹ T. Đurđić, op. cit., 375.

²² Građanski zakonik Italije – Codice civile (approvato con Regio Decreto del 16 marzo 1942, n. 262, e come modificato dalla Decreto 7 dicembre 2016, n. 291); <http://www.wipo.int/wipolex/en/details.jsp?id=16608>.

²³ Građanski zakonik Francuske: Code Civil – Version consolidée au 20 mars 2017, http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=450290

²⁴ Građanski zakonik Belgije, <http://www.wipo.int/wipolex/en/details.jsp?id=11668>.

²⁵ Carsten Thomas Ebenroth, *Erbrecht*, Beck, 1992, 179.

²⁶ Građanski zakonik Belgije, <http://www.wipo.int/wipolex/en/details.jsp?id=11668>.

ugovor o nasleđivanju²⁷ kao i crnogorski²⁸ i bosanski²⁹. Istu praksu sledi i Makedonija, s tim što nije baš najjasnija zakonska formulacija da li je ugovor o nasleđivanju dopušten ako su zaostavština ili njen alikvotni deo ostavljeni u nasleđstvo kao naknada za primljeno izdržavanje?³⁰

Kada je reč o srpskom pravu, Zakonom o nasleđivanju je izričito proklamovana sankcija ništavosti u slučaju zaključenja ugovora o nasleđivanju (čl. 179 ZON-a). Međutim, treba napomenuti da ovaj ugovor ima izvesnu pravnu tradiciju u srpskom pravu, te je bio dopušten u vreme važenja srpskog Građanskog zakonika iz 1844. godine i predstavljao je jedan od osnova nasleđivanja. Međutim, donošenjem Zakona o nasleđivanju FNRJ 1955. godine, on biva ukinut kada se u srpsko pravo uvodi ugovor o doživotnom izdržavanju.

Pokušaji reafirmacije ovog ugovora učinjeni su u Nacrtu Građanskog zakonika RS gde se predlaže uvođenje jednog modaliteta ugovora o nasleđivanju koji bi bio rezervisan samo za supružnike, uz istovremeno ukidanje mogućnosti zaključenja ugovora o doživotnom izdržavanju između ovih lica. U Nacrtu je takođe predviđeno da se ugovor o nasleđivanju može zaključiti u korist dece jednog ili drugog supružnika, njihove zajedničke dece, njihovih usvojenika ili drugih potomaka što se može pozitivno oceniti, jer se na ovaj način omogućava transgeneracijski prenos imovine, što je jedna od funkcija ugovornog nasleđivanja u uporednom pravu.

Značajno je napomenuti da se kao uslov punovažnosti ugovora o nasleđivanju predviđa saglasnost potomaka saugovarača koji bi se pojavili kao njihovi zakonski naslednici. Kao alternativno rešenje predlaže se da ugovor bude punovažan u slučaju da neki od ovih potomaka saugovarača koji bi po zakonu bio pozvan na nasleđe, ne da saglasnost na zaključenje ugovora.³¹ Uslovljavanje punovažnosti ugovora o nasleđivanju saglasnošću potomaka saugovarača koji bi bili pozvani na nasleđe kao zakonski naslednici, predstavlja atipično rešenje za ugovor o nasleđivanju. Propisivanjem ovog uslova punovažnosti ugovora o nasleđivanju u značajnoj meri se nepotrebno sužava domašaj njegove primene i ovaj institut udaljava

---

²⁷ Čl. 102 Zakona o nasleđivanju Republike Hrvatske, *Narodne Novine RH*, br. 48/03, 163/03, 35/03.

²⁸ Čl. 121 Zakona o nasleđivanju Republike Crne Gore, *Službeni list CG*, br. 74/08.

²⁹ Čl. 106 Zakona o nasleđivanju BIH, *Službeni list SRBIH*, br. 22/73, 22/75, 36/75, 38/75, prečišćeni tekst; *Službeni list BIH*, br. 7/08.

³⁰ Čl. 7 Zakon za nasleđivanje, „*Službeni Vesnik na Republika Makedonija*, br. 47/96.

³¹ Čl. 2777 Nacrta Građanskog zakonika RS, 2015, <https://www.mpravde.gov.rs/files/NA-CRT.pdf>.

od svoje pravne suštine kao manifestacije autonomije volje ugovornih strana, jer je za njegovu punovažnost potrebna saglasnost trećih lica, tj. potomaka.³²

Za razliku od kontinentalnog prava, u anglosaksonskom pravnom prostoru situacija je drugačija, kada je reč o ugovornom nasleđivanju. Naime, dok je u kontinentalnim pravima bilo kakvo ugovorno obavezivanje da se testament sačini, ne sačini, ili da bude određene sadržine ništavo, u anglosaksonskim pravima su ovakva raspolaganja dopuštena. Naime, iako ne poznaje ugovor o nasleđivanju, englesko pravo dopušta ugovaranje obaveze da se na određeni način zaveštajno raspolože imovinom u korist nekog lica (*Contract to make a will*), ili da se neko obaveže da neće opozvati (*Contract not to revoke a will*). Slična situacija je i sa ostalim anglosaksonskim zemljama kao što su Danska i Norveška, gde su dopušteni ugovori kojima se budući ostavilac obavezuje da neće testamentarno raspolagati na drugačiji način.³³ Nasuprot tome, u kontinentalnim pravima je gotovo jedinstveno zauzet stav da je ugovor o sadržini zaveštanja nedopušten pravni posao, jer se neopravdano ograničava sloboda testiranja na taj način. U tom pravcu je i bilo kakvo odricanje od prava na opoziv zaveštanja (dergoaciona klauzula), nedopušteno.³⁴ Razlika u odnosu na pravo Engleske ogleda se i formalizmu, jer se za ugovor o nasleđivanju u kontinentalnim pravima zahteva forma javnobeležničke isprave, dok se u engleskom pravu ne zahtevaju posebne formalnosti prilikom ugovornog raspolaganja.

ZAKLJUČAK

Kada je reč o ugovoru o nasleđivanju kao vidu ugovornog raspolaganja za slučaj smrti, njegovo specifično pravno dejstvo uslovljeno je kompleksnom pravnom prirodom koja mu je svojstvena. Iz ugovorne prirode i vezanosti ugovornog ostavioca za ugovorno imenovanje naslednika proizlazi i načelna neopozivost ovog pravnog posla koja je od presudnog značaja za njegovo ograničavajuće dejstvo na slobodu testiranja. Međutim, kako ugovorna sloboda i testamentarna sloboda predstavljaju manifestaciju istog principa – principa privatnopravne autonomije, kroz prizmu njihove komplementarnosti treba posmatrati i odnos ugovora o nasleđivanju i zaveštanja (kao instrumenata njihove realizacije). Zato se za ugovor o nasleđivanju kaže da se nalazi između dva osnovna antagonistička principa:

---

³² T. Đurđić-Milošević, op. cit., 378.

³³ Ugovore anglosaksonskog prava treba posmatrati u kontekstu ugovora o sadržini zaveštanja (*Testiervertrag*), koji je zbranjen u nemačkom pravu, a kojim se neko obavezuje da će sačiniti ili neće sačiniti testament određene sadržine, odnosno, da će opozvati ili neće opozvati testament (čl. 2302 nemačkog Građanskog zakonika).

³⁴ Dejan Đurđević, *Institucije naslednog prava*, Beograd, 2016, 195.

slobode zaveštanja s jedne strane (koja zastupa ideju da raspolaganje *mortis causa* generalno treba da bude slobodno opoziva) i slobode ugovaranja s druge strane (što podrazumeva slobodu pojedinca da ugovorno raspolaže za slučaj smrti).³⁵

Nesporno je da je prvobitno pravno dejstvo ugovora o nasleđivanju na slobodu testiranja ograničavajuće, ali ugovorno raspolaganje zaostavštinom ne isključuje nužno slobodu testiranja. Ukoliko ugovorom o nasleđivanju nije obuhvaćena celokupna zaostavština, sloboda testiranja može se realizovati u odnosu na slobodan deo zaostavštine, bilo da je reč o prethodnom ili naknadnom zaveštajnom raspolaganju. U skladu sa pravilom kumulacije pravnih osnova nasleđivanja, postoji mogućnost i ugovornog i zaveštajnog raspolaganja različitim delom zaostavštine, što potvrđuje njihovu mogućnost paralelnog egzistiranja. Takođe, sloboda zaveštanja može se manifestovati kroz poboljšanje naslednopravnog položaja ugovornog naslednika naknadnim zaveštajnim raspolaganjem. Konačno, na afirmaciju slobode testiranja utiče mogućnost ugovornog ostavioca da se oslobodi vezujućeg dejstva ugovora o nasleđivanju ukoliko je zadržao pravo na jednostrani opoziv ovog ugovora. Dopuštenost ugovaranja ovakve rezerve izraz je autonomije volje ugovornih strana i predstavlja konkretizaciju načela slobode ugovaranja. U tom smislu, u dispoziciji je ugovornih strana da odrede pravni domašaj ugovora o nasleđivanju i stepen njegove vezanosti, od čega će zavisiti i mera u kojoj će biti osiguran naslednopravni položaj potencijalnog naslednika, ali i mera ograničavanja autonomije volje ugovornog ostavioca u domenu *mortis causa* raspolaganja.

Dr. TAMARA ĐURĐIĆ MILOŠEVIĆ
Assistant Professor, Faculty of Law
University of Kragujevac

A REVIEW OF THE INHERITANCE AGREEMENT IN MODERN LAW

Summary

The inheritance contract is a typical contract of inheritance law by which the contractual testator disposes of the inheritance, in favor of a co-contractor or a third party. Namely, this legal work is prohibited in our positive law, while in some modern laws it represents the ground of inheritance. Hence the importance of this institute, which must be analyzed through the prism of comparative solutions of contemporary legal systems in which it is allowed, as well as the proposed solution in the Draft Civil Code of the RS, which envisages the introduction of one modality of inheritance contracts. The interest in this institute in legal circles is further stimulated by its specific legal nature, which

---

³⁵ Tobias Helms, „Contracts of Inheritance and joint will“, Max Eup 2012, https://max-eup2012.mpipriv.de/index.php/Contracts_of_Inheritance_and_Joint_Wills.

determines the fact that it is a contractual disposition of property pertaining to the death. Hence, on the one hand, it deviates from the basic principles of testamentary law (such as, for example, the principle of revocation), which, in the opinion of certain theorists, endangers and limits the freedom to manifest the testator's last will, while as an argument in its favour can be stipulated that this agreements contribute to the development of freedom of contract, and thus to the expansion of the autonomy of the will.

Key words: private law autonomy, contractual dispositions in case of death, freedom of contract, inheritance contract

Literatura

- Antić O., Balinovac Z., *Komentar Zakona o nasleđivanju*, Beograd, 1996.
- Braun A., „Towards a Greater Autonomy for Testators and Heirs: Some Reflections on Recent Reforms in France, Belgium and Italy“, *Zeitschrift für euroäpisches Privatrecht*, No. 3, 2012.
- Brox H., *Grundprinzipien-Erbrecht*, Carl Heymanns Verlag, Köln-Berlin-München, 2004.
- Burandt W., Rojahn D. *Erbrecht*, München, 2011.
- Csehi Z., „The Law of Succession in Hungary“, *The Law of Succession Testamentary Freedom - European Perspectives* (eds Anderson M., Arroyo A.), European Studies in Private Law, Groningen, Amsterdam, 2011.
- Đurđević D., *Institucije naslednog prava*, Beograd, 2016.
- Đurđić-Milošević T., „Ograničenja slobode testiranja“, doktorska disertacija odbranjena na Pravnom fakultetu u Kragujevcu, Kragujevac, 2018.
- Ebenroth C. T., *Erbrecht*, Beck, 1992.
- Helms T., „Contracts of Inheritance and joint will“, Max Eup 2012, https://max-eup2012.mpipriv.de/index.php/Contracts_of_Inheritance_and_Joint_Wills.
- Leipold D., *Erbrecht-Grundzüge mit Fällen und Kontrollfragen*, Tübingen, 2002.
- Marković S., *Nasledno pravo*, Službeni list SFRJ, Beograd, 1981.
- Povlakić M., Softić Kadenić D., „Da li je potrebno uvesti nove forme *mortis causa* u nasledno pravo u BiH?“, *Zbornik radova Aktuelnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse*, br. 10, Mostar, 2012.
- Stojanović N., *Nasledno pravo*, Niš, 2011.
- Suß R., *Erbrecht in Europe*, Bonn, 2015.
- Weimarr P., „Die Verfügung von Todes wegen“, *Berner Kommentar, Kommentar zum schweizerischen Privatrecht, Band 3: Das Erbrecht, 1. Abteilung: Die Erben* (eds. Hausheer H. H., Hans P. W., Meier-Hayoz A.), Bern, 2008.